

ULKOASIAINVALIOKUNNAN LAUSUNTO 8/2001 vp

Valtioneuvoston selvitys: Ulkoasiainhallinnon haasteet 2000-luvun alussa — selvitys ulkoasiainvaliokunnalle 12.6.2001 Suomen ulkoasiainhallinnon tehtävistä ja voimavaroista

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on 12 päivänä kesäkuuta 2001 saanut valtioneuvostolta perustuslain 97 §:n 1 momentin nojalla selvityksen Suomen ulkoasiainhallinnon tehtävistä ja voimavaroista "Ulkoasiainhallinnon haasteet 2000-luvun alussa" (UTP 10/2001 vp).

Lausunnot

Ulkoasiainvaliokunta on eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 1 momentin mukaisesti pyytänyt 12 päivänä kesäkuuta 2001 valtiovarainvaliokunnalta lausunnon, joka on tämän lausunnon liitteenä (VaVL 27/2001 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja
- ulkomaankauppaministeri Kimmo Sasi
- kehitys yhteistyöministeri Satu Hassi
- alivaltiosihteeri Pertti Torstila, osastopäällikkö Yrjö Länsipuro, osastopäällikkö Pekka Wuoristo, yksikön päällikkö Heli Sirve, henkilöstöjohtaja Ulla Väistö ja virkamiessihteeri Pirkko Hämäläinen, ulkoasiainministeriö
- suurlähettiläs Hannu Halinen
- suurlähettiläs Marjatta Rasi
- suurlähettiläs Pertti Salolainen

- puheenjohtaja Antti Kuusela, Ulkoasiainhallinnon virkailijayhdistys ry
- EU-asiain valtiosihteeri Alec Aalto ja hallitusneuvos Auni-Marja Vilavaara, valtioneuvoston kanslia
- neuvotteleva virkamies Matti Joutsen, oikeusministeriö
- budjettipäällikkö Timo Viherkenttä, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Antero Tuominen, maa- ja metsätalousministeriö
- osastopäällikkö Bo-Göran Eriksson, kauppa- ja teollisuusministeriö
- neuvonantaja Jarmo Viinanen, tasavallan presidentin kanslia
- kv-asiain päällikkö Markus Penttinen, AKA-VA ry
- toiminnanjohtaja Tuomo Tirkkonen, Finland Festivals
- johtaja Seppo Laine, Finpro
- varapuheenjohtaja Rainer Hiltunen, IONK — Kansainvälinen ihmisoikeusneuvottelukunta
- toimistopäällikkö Leo Siliämaa, Kirkon ulkomaanapu
- jaostopäällikkö Jouko Nieminen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- toimitusjohtaja Håkan Gabrielsson, Sanoma-lehtien Liitto
- johtaja Iris Schwank, Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus

- pääsihteeri Markku Niskala, Suomen Punainen Risti
- toiminnanjohtaja Rauno Merisaari, Suomen YK-liitto
- toimitusjohtaja Johannes Koroma, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto
- suurlähettiläs Ralf Friberg
- konsernijohtaja Christoffer Taxell.

ULKOASIAINMINISTERIÖN SELVITYS

Selvitys Suomen ulkoasiainhallinnon tehtävistä, tavoitteista ja resursseista uuden vuosituhannen alussa on laadittu eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle pohjustamaan keskustelua tilanteen vaatimista toimenpiteistä. Selvityksen tarkoituksena on selkeyttää poliittista linjausta Suomen ulkosuhteiden hoidon tehtävistä ja voimavaroista tulevaisuudessa.

Selvityksen on laatinut ulkoasiainministeriön sisäinen työryhmä. Selvitystä varten käytiin ulkoasiainhallinnon sisällä keskustelu hallinnon tilasta, tehtävistä ja kehittämistarpeista. Siihen osallistuivat edustustot, ministeriön yksiköt samoin kuin eräät ulkoasiainhallintoa läheltä seuraavat ulkopolitiikan asiantuntijat. Selvityksen yhteydessä pyydettiin lausunnot myös valtionhallinnon johdolta, ministeriöiltä ja virastoilta ja keskeisiltä yhteistyökumppaneilta kaupan, politiikan ja kehitys yhteistyön sektoreilla. Poliittisten puolueiden, etu- ja kansalaisjärjestöjen sekä kulttuuritahojen näkemykset kartoitettiin. Selvitykseen sisältyy erillinen liite annetuista lausunnoista.

Selvityksen mukaan Suomi Euroopan unionin jäsenvaltiona ja kansainvälisen yhteisön jäsenenä turvaa ulkopolitiikan keinoin etunsa syvenevän yhteistyön maailmassa. Ulkoasiainhallinto — ulkoasiainministeriö ja sen alaiset edustustot ulkomailla — on tässä tehtävässä asiantunteva valmistelija, vaikuttaja ja politiikan keskeinen toteuttaja.

Selvityksessä todetaan ulkoasiainhallinnon tehtävien kasvaneen, kun ulko- ja turvallisuuspolitiikan alialista on turvallisuuskäsitteen laajentumisen myötä kasvanut ja monipuolistunut. Valtiot ovat riippuvaisempia toisistaan kuin koskaan ennen. Ulkoasiainhallintoa työllistävät laajeneva kansainvälinen yhteistyö sekä tämän yhteistyön edellyttämä kansallinen koordinaatio.

Suomalaiset liikkuvat ulkomailla enemmän kuin ennen. Niiden palvelujen kysyntä, joita ulkoedustustot konsulipalvelulain mukaan ovat velvoitetut antamaan, on kasvanut vastaavasti. Matkailun kasvu Schengen-alueen ulkopuolelta lisää painetta Suomen viisumipisteissä.

Euroopan unionin jäsenyys on merkinnyt paitsi työmäärän kasvua myös voimavarojen uudelleen kohdentamista, eritoten kun voimavarat ovat supistuneet reaalisesti. Selvityksen mukaan hallinnon tehtäväkentän laajenemisesta huolimatta sen toimintamäärärahat ovat viimeisten kymmenen vuoden aikana pysyneet samalla tasolla.

Selvityksen mukaan ulkoasiainhallinto on tehostanut toimintaansa organisaatiouudistuksella, joka on poistanut osastojen välisiä päällekkäisyyksiä. Edustustojen lähetettyä henkilökuntaa on uudelleen kohdennettu ja asuntomenoja on karsittu. Tietotekniikkaratkaisut ovat säästäneet henkilöresursseja. Tehokkuutta on etsitty myös edustustojen yhteispohjoismaisista tilaratkaisuista. Selvityksen mukaan ulkoasiainhallinto on tilanteessa, jossa se ei enää toimintojen rationalisoinnilla kykene suoriutumaan siltä edellytetyistä, laajenevasta tehtäväkentästä ilman voimavarojen kasvua. Ulkoasiainhallinnon toimintaan tarkoitettujen menojen reaalin kehitys ja hallinnon alan lisääntyneet tehtävät ovat ajautuneet yhä suurempaan epäsuhtaan. Selvityksen mukaan ulkoasiain hallinnon alan toiminta on voimakkaasti valuuttasidonnaista. Kun otetaan huomioon kotimainen kustannuskehitys sekä pelkästään dollarin kurssimuutosten vaikutukset kuluneella kymmenvuotiskaudella, on toimintamenojen reaalin ostovoima vähentynyt n. 30 %. Ristiriita budjettivarojen ja tehtävien vaativuuden välillä on selvityksen mukaan vaikuttanut myös siihen, että henkilöstön palk-

kaus on jäänyt jälkeen muista ministeriöistä. Myös henkilöstön perheitä koskevat ongelmat ovat kasautuneet.

Selvityksessä todetaan, että pelkästään ulkoasiainhallinnon nykyisen toimintakyvyn säilyttämiseksi hallinto tarvitsee lähivuosina 40—50

uutta virkamiestä normaalin poistuman korvaavan rekrytoinnin lisäksi. Selvityksessä korostetaan, että voimavarojen lisäys on edellytys sille, että ulkoasiainhallinto pystyy siihen kohdistuvien odotuksien mukaisesti vastaamaan haasteisiin niin ulkomailla kuin Suomessa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Ulkoasiainministeriö on antanut eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle selvityksen Suomen ulkoasiainhallinnon tehtävistä ja voimavaroista. Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että sillä on mahdollisuus käsitellä näin laajasti yhden valtionhallinnon hallinnonalan toimintaympäristöä, toimintaa ja voimavaroja. Valiokunta katsoo, että tarkastelu on osa perustuslain 97 §:n nojalla eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle antamaa toimivaltaa tarkastella oma-aloitteisesti tai valtioneuvoston toimittamien selvitysten perusteella ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä asioita.

Valiokunta pitää tärkeänä, että ulkoasiainhallinto on suorittanut kattavan ja perusteellisen selvityksen toiminnastaan ja tavoitteistaan. Keskeinen osa selvitystä on ulkoasiainhallinnon voimavarojen ja niiden riittävyyden tarkastelu suhteessa tehtävien ja toiminnan laajuuteen. Eduskunnan valtiovarainvaliokunta on antamassaan lausunnossa (VaVL 27/2001 vp) keskittynyt ulkoasiainhallinnon organisaation ja voimavarojen, erityisesti toimintamenojen, tarkasteluun. Ulkoasiainvaliokunta keskittyy tässä lausunnossa erityisesti ulkoasiainhallinnon tehtävien ja toiminnan sekä edustustoverkon kattavuuden tarkasteluun.

Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö ja tehtävät

Valtioneuvoston työnjaossa valtaosa Suomen kansainvälisistä suhteista ja niihin liittyvistä

velvoitteista kuuluu ulkoasiainministeriön toimialaan. Ulkoasiainhallintoasetuksen mukaan ulkoasiainhallinto valmistelee ja toteuttaa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja edistää Suomen kansallisia etuja ulkomailla, mukaan lukien kauppapoliittiset ja kaupallis-taloudelliset edut. Ulkoasiainhallinto myös valvoo suomalaisten etuja ja oikeuksia ulkomailla sekä edistää kansainvälisen yhteistyön keinoin kansanvaltaa, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja kestävää kehitystä.

Ulkoasiainhallinnon konkreettisia tehtäviä ei lainsäädännössä voida määritellä yksityiskohtaisesti. Poikkeuksen muodostavat passi-, viisumi- ja konsulipalvelutehtävät, jotka muiden viranomaistehtävien tavoin on määritelty lainsäädännössä.

Ulkoasiainhallinnon toimintaa ohjaavat kansainvälinen tilanne ja asialista sekä Suomen omat poliittiset tavoitteet. Suomen keskeiset kansainväliset tavoitteet määritellään hallitusohjelmassa. Lipposen II hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisena tavoitteena on Suomen vaikutusvallan vahvistaminen ja maan etujen edistäminen syvenevän yhteistyön maailmassa. Eduskunta on hyväksynyt useilla toimintalohkoilla linjauksia ja tavoitteita, joiden valmistelu ja toimeenpano on ulkoasiainhallinnon tehtävä. Valiokunnan saaman selvityksen perusteella voidaan todeta, että ulkoasiainhallinnon toimiala, tehtävät ja tehtävien hoitoon vaadittava vaatimustaso ovat kasvaneet merkittävästi viimeisen kymmenen vuoden aikana. Suomesta on tullut kylmän sodan päättymisen jälkeen Euroopan unionin aktiivinen jäsen. Suomen jäsenyys Euroopan unionissa on merkinnyt vaikutusmahdollisuuksien kasvua. Valiokunta katsoo, että Suo-

mi voi ajaa etujaan tehokkaammin ja laaja-alaisemmin kuin koskaan ennen, edellyttäen että näiden uusien vaikutusmahdollisuuksien hyödyntämiseen panostetaan riittävästi.

Suomi voi olla mukana muovaamassa unionin politiikkaa, paitsi toimimalla tehokkaasti ja hyvän valmistelun pohjalta unionin toimielimissä, myös jos Suomi pystyy myös muiden jäsenvaltioiden pääkaupungeissa perustelemaan Suomen kannat muiden jäsenvaltioiden päättäjille. Euroopan ulkopuolella EU-jäsenyys kasvattaa Suomen painoarvoa, mutta vain jos Suomi on itse paikalla etujaan valvomassa

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomella on jatkossakin mahdollisuudet toimia ja vaikuttaa aktiivisesti niin EU:n jäsenenä kuin itsenäisenä toimijana globalisoituvassa maailmassa.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteena on Suomen turvallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien vahvistaminen sekä maan etujen edistäminen syvenevän yhteistyön maailmassa.

Selvityksen mukaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteena on edistää Suomen ja sen kansalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia. Valiokunta pitää tätä tavoitetta keskeisenä ja katsoo, että voimavarat tämän tavoitteen saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi on varmistettava. Muuttuvassa maailmassa ja globalisaation edelleen voimistuessa ulko- ja turvallisuuspolitiikan haasteellisuus on lisääntynyt.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintakenttään kuuluvat kansainvälisen vakauseräpolitiikan keskeiset tekijät, kuten ihmisoikeuksien, demokratian, kehityksen ja oikeusvaltion vahvistaminen sekä konfliktien ennaltaehkäisy, kriisien hallinta ja niiden jälkihoito. Myös poliittisten ja sotilaallisten turvallisuuskysymysten, kuten asevalvonnan ja aseidenriisun, sekä uudentyyppisten yhteiskunnan turvallisuuteen liittyvien riskien, kuten ympäristövaarojen, torjuminen sekä terrorismin, kansainvälisen rikollisuuden ja huumekaupan vastustaminen edellyttävät jatku-

vaa aktiivista panosta. Poliitiikan tavoitteita edistetään samanaikaisesti usealla tasolla: kahdenvälisin suhtein, Euroopan unionin kautta, toiminnalla kansainvälisissä järjestöissä sekä pohjoismaisen yhteistyön avulla. Valiokunta pitää Suomen aktiivista panosta tässä yhteistyössä tärkeänä.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu laajaan turvallisuuskäsitykseen. Ulkoasianvaliokunta on valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevasta selonteosta antamassaan lausunnossa (UaVL 6/2001 vp) korostanut laajan turvallisuuskäsitteen konkreettista huomioonottamista. Valiokunta painotti lausunnossaan, että ainoa keino varautua jatkuvaan muutokseen on toteuttaa mahdollisimman johdonmukaista turvallisuuspolitiikkaa, jossa sotilaallisen varautumisen ohella kiinnitetään kasvavaa huomiota laajan turvallisuuskäsitteen mukaiseen taloudellisiin, sosiaalisiin sekä ihmisoikeuksiin ja ympäristöön liittyvät näkökohdat huomioivaan ulkopolitiikkaan niin lähialueilla, Euroopan unionin puitteissa kuin maailmanlaajuisesti.

Valiokunnan mielestä laajan turvallisuuskäsitteen toteuttaminen vaatii kattavaa kansainvälisen toimintaympäristön analysointia ja osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön. Syyskuun 11. päivän tapahtumat korostavat osaltaan ulkoasiainhallinnon tehtävien keskeisyyttä. Valiokunta yhtyy selvityksessä esitettyyn kantaan, että ulkoasiainhallintoon sijoittuu Suomen valtionhallinnon keskeinen asiantuntemus ulko- ja turvallisuuspolitiikan ydinalueilla eli turvallisuuspolitiikassa, ihmisoikeuspolitiikassa, asevalvonnassa ja aseidenriisun, kansainvälisten sopimusten laadinnassa, kauppapolitiikassa ja kehitysyhteistyössä. Ulkoasiainhallinto on myös keskeinen toimija Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttamisessa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että ulko- ja turvallisuuspolitiikka voidaan hoitaa tehokkaasti, ja edellyttää, että siihen tarvittavat voimavarat ja asiantuntemus ovat jatkossakin ulkoasiainhallinnon käytössä.

Kauppapolitiikka ja vienninedistäminen

Selvityksessä kiinnitetään valiokunnan mielestä aivan oikein huomiota siihen, että suomalaisten taloudellisen menestyksen ja hyvinvoinnin edellytykset luodaan enenevässä määrin maan rajojen ulkopuolella. Suomen taloudellisia etuja ajetaan valtioiden tasolla etenkin kansainvälisissä kauppapoliittisissa järjestöissä. Ulkoasiainhallinto tukee toiminnallaan suomalaisten yritysten kilpailuasemaa ja toimintaedellytyksiä. Selvityksessä korostetaan, että EU-jäsenyys antaa tähän hyvät mahdollisuudet. Toisaalta EU-jäsenyys ei valiokunnan saaman selvityksen mukaan ole muuttanut ulkoasiainhallinnon perustehtävää kehittää kansainvälistä kauppapolitiikkaa mahdollisimman suotuisaksi suomalaisten yritysten kannalta. Valiokunta yhtyy selvityksessäkin esille tuotuun kantaan, että jäsenyys unionissa asettaa suuret vaatimukset kauppapoliittiselle osaamiselle ja laajojen asiakokonaisuuksien hallinnalle.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kauppapolitiikkaan ja vienninedistämiseen liittyviä valmiuksia ylläpidetään ja kehitetään ottaen huomioon myös globalisaation hallintaan liittyvät tekijät.

Vienninedistäminen on perinteisesti kuulunut ulkoasiainhallinnon ja sen ulkomailla toimivien edustustojen tehtäviin. Valtiovarainvaliokunta on lausunnossaan (VaVL 27/2001 vp) käsitellyt kattavasti kauppapolitiikkaa ja vienninedistämistä. Yritysten viennin- ja kansainvälistymisen edistämistä (VKE) on tarkasteltu juuri valmistuneessa kauppaja teollisuusministeriön asettaman toimikunnan mietinnössä. Mietinnössä on todettu muun muassa, että kansainvälistymisen ja vienninedistämisen julkisten peruspalveluiden tulee muodostaa kattava ja yrityksille helposti saatavilla oleva palveluiden kokonaisuus sekä kotimaassa että ulkomailla. Finpron (entinen Ulkomaankauppaliitto) elinkeinopoliittinen tehtävä on tarjota julkisia kansainvälistymiseen ja vienninedistämiseen liittyviä palveluja. Ulkoasiainministeriön edustustoverkoston viranomaispalvelujen on entistä selvemmin ra-

kennuttava osaksi yritysten vienninedistämisen ja kansainvälistymisen julkisten palvelujen kokonaisuutta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ulkomaanedustustot raportoivat suomalaista yritysmailmaa kiinnostavista taloudellisista kysymyksistä. Edustustot tarjoavat yrityksille merkittävää apua kontaktien luomisessa, "ovien avaamisessa" ja strategisessa suhdetoiminnassa niin sanottujen arvovaltapalvelujen muodossa. Julkisen vallan arvovaltapalvelut ja viranomaisapu ovat toimikunnan mukaan olennainen osa viennin- ja kansainvälistymisen edistämisen keinovalikoimaa.

Varsinaisia vienninedistämispalveluja hoitaa kauppaja teollisuusministeriön alainen, siltä valtiovastuusta saava Finpro. Viime aikoina Finpro on kuitenkin joutunut purkamaan omaa toimipisteverkkoaan ulkomailla. Tämä on aiheuttanut lisää painetta ulkoasiainministeriön edustustojen suuntaan suorittaa vienninedistämiseen liittyviä tehtäviä.

Valtiovarainvaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että yksittäisen yrityksen kannalta olennaista on palvelujen saatavuus — ei niinkään se, mikä organisaatio niitä tarjoaa. VKE-toimikunta korosti mietinnössään ulkoasiainministeriön ja Finpron välistä yhteistyötä ja työnjaon sopimisen tärkeyttä maakohtaisesti tai paikallisesti. Toimikunta näki ministeriön ja Finpron välisen yhteistyön tärkeäksi myös niissä asemamaissa, missä vientikeskusta ei ole. Edustustoilla tulee tällöin olla mahdollisuus tukeutua Finpron apuun viennin- ja kansainvälistymisen edistämisen peruspalvelujen järjestämisessä yritysten saataville.

Ulkoasiainvaliokunta tukee valtiovarainvaliokunnan näkemystä, jonka mukaan tilanteissa, joissa edustustot tarjoavat muita kuin (maksuttomia) peruspalveluja, täytyisi kustannusten kattamisesta ja kustannusjaosta kyetä sopimaan etukäteen, jotta tällaiset palvelut eivät kohtuuttomasti rasita edustustojen taloutta.

Erityisen tärkeänä valtiovarainvaliokunnan lausunnossa pidettiin sitä, että mitoitettaessa ja kohdennettaessa ulkoasiain-

hallinnon resursseja viennin- ja kansainvälistymisen edistämisen tehtävät on otettava huomioon. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy tähän kantaan ja toteaa, että yhteistyön kehittäminen Finpron kanssa on keskeistä. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että viennin ja kansainvälisyyden edistämisen hallintoa selkeytetään ja edustustojen ohjausta vienninedistämässä kehitetään niin, että se vastaa paremmin yrityskentän tarpeita. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että toiminnan kehittäminen vaatii resursseja ja ammattitaitoa.

Kehitysyhteistyö ja sen hallinnointi

Kehitysyhteistyö on tärkeä osa Suomen ulkopolitiikkaa. Sen tavoitteena on tukea kehitysmaiden poliittisia ja taloudellisia uudistuksia, jotka mahdollistavat rauhanomaisen ja kestävä kehityksen ja hyvinvoinnin. Globalisaation hallinta on tässä keskeisessä asemassa. Valiokunta on valtioneuvoston globalisaation hallintaa koskeesta selvityksestä antamassaan lausunnossa (UaVL 7/2001 vp) korostanut, että globalisaation hallinnassa Suomen kansainvälisen toiminnan on oltava sisäisesti hyvin koordinoitua ja toiminnan eri foorumeilla on toteutettava samoja päämääriä. Yhteensovittaminen on edellytys Suomen vaikutusvallan kasvattamiselle.

Ulkoasiainministeriöllä on päävastuu globalisaation hallintaan liittyvien kysymysten yhteensovittamisesta. Ulkoasiainvaliokunta on lausunnossaan UaVL 7/2001 vp edellyttänyt, että ulkoasiainhallinnossa on oltava riittävät resurssit tähän toimintaan.

Ulkoasiainministeriön selvityksen mukaan kehitysyhteistyön perusteluina ovat yhä enemmän yhteiset edut perinteisen yhteisvastuun periaatteen ohella. Suomi tukee kehitysmaissa hyvää hallintoa ja demokratiaa, mikä vuorostaan edistää vakautta, kestävä kehitystä ja hyvinvointia. Suomen oman kehitysyhteistyöpanoksen kanavoimisen lisäksi ulkoasiainhallinnon tulee osaltaan voida vaikuttaa tehokkaasti Euroopan unionin kehitysyhteistyöhön. Euroopan unioni on

yhdessä jäsenvaltioidensa kanssa merkittävin kehitysavun antaja maailmassa. Ulkoasiainvaliokunta on hallituksen toimenpidekertomuksesta laatimassaan mietinnössä UaVM 8/2000 vp antanut tukensa pyrkimyksille tehostaa unionin kehitysyhteistyötä, selkeyttää sen tavoitteita ja parantaa unionin kehitysyhteistyön ja jäsenvaltioiden suorittaman työn täydentävyyttä. Valiokunta totesi mainitussa mietinnössään, että unionin tulisi erityisesti keskittyä toimintansa kannalta luonteviin yhteistyöaloihin, kuten kehitysmaiden välisen alueellisen yhteistyön tukemiseen sekä hyvän hallinnon ja oikeusvaltioperiaatteen edistämiseen.

Vuoden 1996 varsinaisessa talousarviossa kansainväliseen kehitysyhteistyöhön ja teolliseen kehitysyhteistyöhön ohjattiin vajaat 1 500 miljoonaa markkaa. Vuoden 2002 talousarvioesityksessä tarkoitukseen on ehdotettu runsaat 368 miljoonaa euroa (noin 2 190 miljoonaa markkaa). BKT:n kasvuun sidotut kehitysyhteistyömenot ovat kasvattaneet myös kehitysyhteistyön hallintomenoja.

Valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että kehitysyhteistyön hallinnointiin tarkoitetut menot on Suomessa maksettu pääosin ulkoasiainministeriön yleiseltä toimintamomentilta (24.01.21). Muutamana budjettivuonna varsinaisen kehitysyhteistyön momentilta (24.30.66) on siirretty varoja toimintamomentille käytettäväksi kehitysyhteistyöhallinnon vahvistamiseen. Nämä määrärahasiirrot olivat vuosina 1996—2001 yhteensä 16 miljoonaa markkaa. Ensi vuoden osalta siirrettävä määrä on 1 682 000 euroa (10 miljoonaa markkaa). Momenttisiirrolla ei ole Suomen kehitysyhteistyön maksatusten laskennan kannalta merkitystä, sillä kehitysyhteistyön kokonaissummaan ei vaikuta se, miltä momentilta varoja käytetään.

OECD/DAC:n kehitysyhteistyön raportointia koskevien ohjeiden mukaan kehitysyhteistyöksi voidaan laskea hallinnollisia kuluja, jotka liittyvät avun suunnitteluun, toteutukseen ja muuhun hallinnointiin. Jos kehitysyhteistyötä tekevä organisaatio suorittaa vain kehitysyhteistyöhön liittyviä tehtäviä, voidaan sen kaikki hallinnollisi-

set kulut laskea kehitysavuksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esimerkiksi Norja ja Tanska menettelevät kehitysyhteistyön kohdemaissaan olevien edustustojensa osalta näin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Tanskan kehitysyhteistyöedustustojen pääosalla on 90 prosentin laskennallinen kehitysyhteistyöosuus.

Valiokunta katsoo valtiovarainvaliokunnan kantaan yhtyen, että perusedellytyksenä edellä esitetylle menettelytavalle on pidettävä, että tällaiset hallintoon käytetyt varat täyttävät OECD:n kehitysapukomitean ODA-kelpoisuusperiaatteet ja voidaan siten myös jälkikäteen tapahtuvassa raportoinnissa kirjata kehitysyhteistyöksi.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa kehitysyhteistyön merkitystä ja katsoo, että se on tärkeä työväline Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten päämäärien saavuttamiseksi. Valiokunta tukee valtiovarainvaliokunnan esitystä, että Suomi voisi laskea OECD:n ODA-kriteerit täyttäviä hallinnollisia kuluja kehitysavuksi pääsääntöisesti kehitysyhteistyötä varten perustettujen suurlähetystöjensä osalta. Valiokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että kyseeseen tulevat rahasummat eivät ole merkittäviä ulkoasiainhallinnon eivätkä kehitysyhteistyön kokonaisresurssitilanteen parantamisen kannalta.

Valiokunta yhtyy niinkään valtiovarainvaliokunnan näkemykseen, että kyseeseen tulisivat vain kasvavat kehitysyhteistyömäärärahat. Valiokunta on useaan otteeseen kiirehtinyt kehitysyhteistyörahojen kasvattamista kansainvälisesti tehtyjä sitoumuksia vastaaviksi, viimeksi lausunnossaan UaVL 7/2001 vp, jossa valiokunta esitti, että valioneuvosto valmistele eduskunnalle esitettäväksi ennen maaliskuussa 2002 pidettävää YK:n kehitysrahoituskonferenssia ohjelman kehitysyhteistyön määrärahojen kasvulle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Konsulipalvelut ovat ulkoasiainhallinnon palveluita, joiden kaltaisia ei mikään muu viranomaisen valtionhallinnossa anna. Ulkoasiainministeriö ja edustustot avustavat suomalaisia ja suojaavat kansalaisten etuja maan rajojen ulkopuolella. Konsulipalvelut ovat osaksi säädöksiin perustuvaa toimintaa, mutta käytännössä tapaukset vaihtelevat suuresti, mikä edellyttää konsultityötä tekeviltä ammattitaitoa ja kokemusta. Jolon panttivankitapaus oli vain yksi esimerkki, kuinka tärkeää ja välttämätöntä toimintaa konsulipalvelut ovat yksittäisille kansalaisille. Konsulipalvelujen turvaamiseen myös jatkossa liittyä oleellisesti myös Suomen edustustoverkon kattavuus.

Valiokunta pitää tärkeänä, että ulkoasiainhallinnon voimavarat mitoitetaan niin, että Suomen kansalaisille voidaan tarjota konsulipalveluja ulkomailla asianmukaisella tavalla.

Valiokunta pitää tärkeänä saadun selvityksen perusteella, että ulkoasiainministeriö laajentaa ulkopoliittista kansalais- ja mediakeskustelua kotimaassa. Keskustelu ja yhteistyö kansalaisyhteiskunnan kanssa on tärkeää ja ulkoasiainhallinnon tulisi toimia keskustelun avaajana ja asiantuntijana myös uusilla ulkopoliittikan osa-alueilla. Tämä edellyttää ulkoasiainhallinnolta panostuksen lisäämistä, jotta valmiuksia tällä sektorilla kyetään parantamaan.

Kulttuurin merkitystä Suomen ulkopoliittikassa ja ulkoasiainhallinnon toiminnassa olisi valiokunnan mielestä voinut käsitellä selvityksessä laajemmin. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta toteaa, että kulttuurin edistäminen ja kulttuurivienti ulkomaille on Suomen kaltaiselle pienelle maalle tärkeä toimialue. Kulttuuri ja siihen liittyvä julkisuusdiplomatiasta nostavat Suomen profiilia ja maamme tunnettuutta ulkomaille ja tukevat siten tärkeällä tavalla myös Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ulkoasiainhallinto on tärkeä toimija kulttuuriviennin alueella, erilaisten yhteistyöhankkeiden järjestämisessä, suomen kielen opettamisen edistämisessä sekä Suomen tiede- ja kulttuuri-instituutteihin liittyvässä yhteistyössä.

Toimintamenojen taso

Ulkoasiainhallinnon tehtäväkentän laajenemisesta huolimatta ulkoasiainhallinnon toimintamäärärahat ovat viimeisten 10 vuoden aikana pysyneet reaalisesti samalla tasolla. Ulkoasiainhallinnolla on vuonna 2002 käytettävissään toimintameno määrärahoja yhteensä noin 900 miljoonaa markkaa. Tämä vastaa noin 0,43 prosenttia valtion talousarvion loppusummasta. Ulkoasiainhallinnon toimivien edustustojen menot muodostavat 63 prosenttia koko hallinnon toimintamenoista. Toimintamenojen tasossa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta Suomen EU-jäsenyyden aikana, vaikka ulkoasiainhallinnon tehtävät ovat lisääntyneet merkittävästi.

Selvityksessä on valiokunnan mielestä aiheellisesti kiinnitetty huomiota myös viimeisten kymmenen vuoden kotimaiseen kustannuskehitykseen ja dollarin kurssimuutosten vaikutukseen, joiden seurauksena toimintamenojen reaalin ostovoima on vähentynyt noin 30 prosenttia, mikä on merkinnyt henkilöstölle maksettavien ulkomaankorvausten reaaliarvon vähenemistä. Henkilöstön ulkomaansiirtoihin liittyviä asettautumis- ja muuttokorvauksia ei ole korotettu viimeisen 13 vuoden aikana, joten myös näiden korvausten reaalin ostovoima on pienentynyt merkittävästi.

Kuten valtiovarainvaliokunta on lausunnossaan todennut, viime vuosikymmenen alkupuolella kaikki hallinnonalat joutuivat säästötoimenpiteiden kohteeksi. Muiden hallinnonalojen tapaan säästöjä on valtiovarainvaliokunnan mielestä myös ulkoasiainhallinnossa toteutettu liikaa ns. juustohöyläperiaatteella. Säästöjen seurauksena on esimerkiksi lähetetyn henkilöstön määrää vähennetty minimiin useissa edustustoissa. Valtiovarainvaliokunta on lausunnossaan edellyttänyt, että jatkossa mahdollisesti tarvittavien rationalisointitoimien yhteydessä on välttämättä priorisoitava tehtäviä.

Valtiovarainvaliokunta on myös kiinnittänyt huomiota ulkoasiainhallinnon toimintamenojen rahoittamiseen siirtyvillä määrärahoilla ja todennut, että ilman muita toimenpiteitä siirtyvä erä ei ole enää käytettävissä vuoden 2002 jälkeen.

Valtiovarainvaliokunta pitää joustavan toiminnan kannalta välttämättömänä tietyn suuruisia siirtyvien erien vuosittaista määrää. Tämä ei kuitenkaan voi olla pysyvä ratkaisu hallinnon alan määrärahaongelmiin. Toiminta on ensisijaisesti pyrittävä sopeuttamaan kullekin vuodelle budjetoitaviin varsinaisiin toimintameno määrärahoihin.

Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että ulkoasiainhallinnon määrärahoja on lisättävä, jotta ne vastaavat ulkoasiainhallinnon tehtäviä ja tavoitteita.

Organisaatio ja hallinto

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että ulkoasiainhallinnon organisaatiota ja hallintoa kehitetään edelleen. Kuten valtiovarainvaliokunnan lausunnosta käy ilmi, kehittäminen on ehdottoman tarpeellista. Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että ministeriötä hallinnoi neljä ministeriä. Ulkoasiainministerin lisäksi ulkomaankauppaministerille, kehitys yhteistyöasioista vastaavalle ministerille sekä pohjoismaisista yhteistyöasioista ja lähialuepolitiikan koordinoinnista vastaavalle ministerille on kullekin alistettu ministeriössä omat osastonsa tai yksikkönsä. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan kantaan, että tällainen järjestely ei ole omiaan edistämään organisaation edelleen kehittämiseen tähtäävää työtä. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että tulevissa hallituksissa ulkoasiainhallinnon ministerien määrän vähentämistä tai tehtäväjakoja olisi harkittava vakavasti ottaen huomioon myös se, että toimintaympäristön muutoksesta ja asioiden keskinäisriippuvuudesta johtuen ulkoasiainhallinnon toimintojen hoitamisessa ja johtamisessa vaaditaan yhä enemmän kokonaisvaltaista näkemystä.

Valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että organisaatiouudistuksessa on myös tärkeää käydä tarkasti läpi, tehdäänkö ulkoasiainhallinnossa kaikilta osin oikeita asioita. Ulkoasiainvaliokunta pitää tehtävien priorisointia ja päällekkäisyyksien karsimista erittäin tärkeänä. Tässä yhteydessä valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että ulkoasiainhallinnon

ja muiden valtionhallinnon viranomaisten on yhteistyössä selvitettävä mahdollisuuksia yhteistyön tiivistämiseen ja työnjaon optimoimiseen. Kuten valtiovarainvaliokunta toteaa ulkoasiainministeriön aloittama vuoropuhelu muiden ministeriöiden kanssa on tervetullutta.

Ulkoasiainhallinto palvelee yhä enemmän muuta valtionhallintoa, julkisia yhteisöjä, sidosryhmiä ja koko suomalaista yhteiskuntaa. Valiokunnan saamien lausuntojen perusteella voidaan todeta, että ulkoasiainhallinnon toiminta on välttämätöntä erittäin monelle valtionhallinnon, yksityisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan toimijalle. Toimintaympäristön muutokset ovat lisänneet kansainvälisesti toimivien suomalaisviranomaisten määrää ja tehtäviä. Valiokunta korostaa, että ulkoasiainhallinnon tulee kehittää yhteistyötään muiden kansainvälisellä kentällä toimivien ministeriöiden kanssa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yhteistyötä kehitetään myös ottamalla käyttöön uudenlaisia laaja-alaisia yhteistyömuotoja, joista hyvä esimerkki on FinnAgora-hanke Budapestissa. Valiokunta rohkaisee ministeriötä jatkamaan keskusteluja muiden ministeriöiden, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan kanssa uusien toimintatapojen ja yhteistyöhankkeiden kehittämiseksi.

Ulkoasiainhallinnon oman hallinnon kehittämisessä myös tulosoikeuksien toteuttaminen on tärkeää. Valiokunta yhtyykin valtiovarainvaliokunnan kantaan, että hallinnon haasteena voidaan pitää sellaisen toimintaympäristöön soveltuvan organisaation ja ohjausmallin kehittämistä, jolla varmistetaan, että hallinnonalalle asetetut yhteiskunnalliset tavoitteet saavutetaan mahdollisimman taloudellisesti.

Henkilöstö

Henkilöstö on ulkoasiainhallinnon merkittävin ja keskeisin voimavara. Ammattitaitoinen ja motivoitunut henkilöstö on elinehto ulkoasiainhallinnon toiminnalle. Valtionhallinnon, mukaan lukien ulkoasiainhallinto, on kyettävä kilpailemaan työvoimasta muiden työnantajien kanssa.

Selvityksessä asetetaan ulkoasiainhallinnon osalta tavoitteeksi, että palkkataso olisi kilpailukykyinen vähintään muiden valtionhallinnon työnantajien kanssa. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy kaikilta osin valtiovarainvaliokunnan kantoihin henkilöstön kehittämisen ja palkkauksen osalta.

Ottaen huomioon ulkoasiainhallinnon resurssien niukkuuden ulkoasiainvaliokunta kiinnittää erityistä huomiota henkilöstöhallinnon kehittämiseen. Valiokunta näkee selvänä puutteena sen, että ulkoasiainhallinnossa ei valiokunnan saaman selvityksen perusteella ole täysimääräisesti hyödynnetty nykyaikaisia johtamismenetelmiä ja henkilöstökoulutusosaamista. Valiokunta katsoo, että ulkoasiainhallinnon urakehitystä tulisi kehittää niin, että koko henkilöstöllä, toimistohenkilökunta mukaan lukien, on mahdollisuuksia edetä urallaan ja palkkakehityksessä. Liiallinen sitoutuminen päällikkösidonnaiseen uraetnemiseen ei välttämättä edistä täysimittaista ja kokonaisvaltaista resurssien hyväksikäyttöä eikä ole ulkoasiainhallinnon tehtävien hoidon kannalta mielekästä. Myös voimavarojen kohdentaminen nykyistä tarkoituksenmukaisemmin vastaamaan hoidettavien tehtävien prioriteetteja on tärkeää, kuten valtiovarainvaliokunta on lausunnossaan todennut.

Ulkoasiainvaliokunta katsoo lisäksi, että nykyinen tilanne ei edistä perheellisten henkilöiden halukkuutta ja mahdollisuuksia palvella ulkomaanedustuksessa. Tilannetta perheiden kannalta voi tästä syystä pitää tasa-arvonäkökohdat huomioon ottaen syrjivänä ja lisäksi usein inhimillisesti kohtuuttomana. Kuten valtiovarainvaliokunta on lausunnossaan todennut, ulkoasiainhallinnon on oltakseen kilpailukykyinen työnantaja kyettävä panostamaan henkilöstönsä perheyhteyksien säilyttämiseen myös ulkomaankomennusten aikana.

Henkilöstön koulutus ja valmiuksien jatkuva kehittäminen ovat valiokunnan mielestä perusedellytyksiä tehtävien tehokkaalle hoidolle erityisesti pienten maiden ulkoasiainhallinnossa. Ulkomailta osaavan henkilöstön merkitys korostuu entisestään. Valiokunta pitää tärkeänä, että ulkoasiainhallinnossa tutkitaan myös mahdolli-

suuksia nykyistä joustavamman urakehityksen luomiseen. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta toteaa, että esimerkiksi valtionhallinnon sisäistä virkamiesvaihtoa tulisi kehittää. Mahdollisuuksia virkamiesten työskentelystä myös elinkeinoelämän, järjestöjen ja tutkimuslaitosten palveluksessa ja siihen liittyvästä vastavuoroisuudesta tulisi myös tutkia. Valiokunta toteaa kuitenkin, että näiden mahdollisuuksien hyödyntäminen on luonnollisesti riippuvainen myös ulkoasiainhallinnon palkkausdistuksen toteutumisesta, jotta vastavuoroisuusperiaate voisi käytännössä toimia.

Valiokunta pitää kestävämmänä tilannetta, jossa valtio työnantajana maksaa ulkoasiainhallinnossa 2—3 palkkaluokkaa alempia palkkoja kuin vastaavista tehtävistä maksetaan muualla valtionhallinnossa.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että ulkoasiainhallinnon henkilöstöhallintoa kehitetään nykyaikaisten johtamis- ja henkilöstökoulutusmenetelmien mukaisesti.

Valiokunta kiirehtii puolisoiden aseman parantamista koskevan työn, palkkausdistustyön ja ulkomaankorvausjärjestelmän uudistuksen loppuunsaattamista.

Edustustoverkko

Selvityksen mukaan Suomella on yhteensä 101 edustustoa eri puolilla maailmaa. Näistä 97:ssä on Suomesta lähetettyä henkilöstöä ja noin puolessa (50) vain 1—2 diplomaattitason virkamiestä. Runsas puolet eli 57 toimipistettä toimii alle kolmen miljoonan markan vuosittaisella budjetilla.

Valiokunta yhtyy selvityksessä esitettyyn kantaan, että Suomen edustautumista on tarkasteltava maamme kokonaisetujen turvaamisen ja poliittisten linjausten sekä ulkoasiainhallinnolle asetettujen tavoitteiden ja tehtävien valossa. Edustustoverkon muutosten tulee perustua poliittisten päätöksentekijöiden harkittuihin, pe-

rusteltuihin ja suunnitelmallisiin päätöksiin. Selvitys ei tee esityksiä nykyisten edustustojen sulkemisen tai uusien avaamisen osalta.

Valiokunta toteaa, että ulkoasiainhallinnon 101 toimipistettä maailmalla ovat Suomelle ainutlaatuinen tiedollinen, analyttinen ja logistinen voimavara, jota tulee valiokunnan mielestä kehittää kaikkien ministeriöiden ja viranomaisen tarpeet huomioon ottaen. Ulkoasiainvaliokunnan mielestä edustustoverkon toimintakyvyn takaaminen ja kehittäminen on Suomen turvallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta erittäin tärkeää.

Valiokunta katsoo, että edustustoverkko on tärkeä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan käytettävissä olevia voimavaroja. Ulkoasiainhallinnon, josta edustustoverkko on osa, tulee voida hoitaa sille annetut tehtävät tehokkaasti ja siten, että tehtävien suorittamisesta saadaan valtionhallinnolle lisäarvoa. Edustustoverkon tulee olla mitoitettu niin, että se kattaa Suomen asettamat poliittiset ja turvallisuuteen liittyvät päämäärät samoin kuin maamme tavoitteet kehitysyhteistyössä sekä taloudellisissa ja kaupallisissa kysymyksissä. Edustustoverkolla, kuten myös ulkoasiainhallinnolla kokonaisuudessaan, on valiokunnan mielestä oltava riittävät voimavarat, jotta se selviää sille annetuista tehtävistä.

Valtiovarainvaliokunta katsoi lausunnossaan, että edustustojen toimintamenojen on oltava oikeassa suhteessa edustustoverkoston laajuuteen ja sille annettuihin tehtäviin. Valtiovarainvaliokunta viittaa kuluvan vuoden talousarviosta antamaansa mietintöön VaVM 43/2000 vp, jossa se totesi, että toiminnan tuloksellisuus ulkomaanedustuksessa syntyy nimenomaan tekemisen kautta. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan kantaan, että ulkoasiainhallinnon määrärahat riittävät tällä hetkellä momentin edustuston osalta olemiseen, mutta yhä vähemmän tekemiseen.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan näkemykseen korvaavien järjestelyjen osalta. Valiokunta ei näe, että kiertävien suurlähettiläiden käytön lisäämisellä voitaisiin pitkällä aikavälillä täyttää tyydyttävästi ulko-

asiainhallinnolle asetettuja tehtäviä, erityisesti kansalaisten palveluun liittyvien toimintojen kannalta.

Selvityksessä on myös tuotu esille alueellisten keskustusten perustaminen. Ajatuksena on harventaa edustustoverkkoa ja vastaavasti vahvistaa henkilöstöä lisäämällä alueen merkittävimmässä maassa sijaitsevaa, alueen keskuksiksi muodostuvaa edustustoa. Valtiovarainvaliokunnan mukaan aluekeskusten perustaminen on sekä toiminnallisesti että Suomen etujen valvomisen kannalta parempi ratkaisu kuin useat muut selvityksessä esitetyt vaihtoehtoiset mallit. Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että aluekeskusten perustamista koskevassa arvioissa on otettava huomioon myös maiden tasavertaisuusperiaate.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan näkemykseen, että yhteisen EU-suurlähetystön tai yhteispohjoismaisen suurlähetystön perustaminen on vaikeata, niin kauan kun kullakin maalla on oma säädöspohjansa ja virkamiesten toiminta perustuu kansalliseen lainsäädäntöön, budjettivaltaan ja -valvontaan. Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että ystävälliset suhteet Pohjoismaiden ja EU-maiden välillä eivät merkitse kansallisten etujen sulautumista eikä Suomen kahdenvälisen suhteiden loppumista näihin maihin. Pohjoismaat ja EU-maat ajavat omia kansallisia etujaan ja monilla alueilla, kuten talouselämässä ja viennin edistämisessä, ne ovat suoraan toistensa kilpailijoita.

EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen ja taloudellisen kehityksen myötä yhteisiä EU-suurlähetystöjä voidaan tietyissä olosuhteissa harkita tulevaisuuden ratkaisuna. Akuuttiin resurssiongelmiaan nämä eivät ehdi tuoda parannusta, kuten valtiovarainvaliokunta lausunnossaan toteaa.

Pohjoismaisesta yhteistyöstä on kokemusta ennen muuta Berliinissä, jossa edustustot toimivat osittain samoissa tiloissa. Budjetinäkökuilmasta tällä järjestelyllä ei ole saadun selvityksen mukaan saavutettu säästöä. Valiokunnan näkemyksen mukaan pohjoismaista yhteistyötä ja yhteisedustustoja on kuitenkin voitu hyödyntää paremmin erityisesti kehitysmaissa.

Tarkempien säästötoimien, yhteistyön ja henkilöstön kehittämisen sekä paikaltapalkattujen

rekrytoinnin osalta ulkoasiainvaliokunta viittaa valtiovarainvaliokunnan lausuntoon, jossa käsitellään kattavasti muun muassa suurlähetystöjen lopettamiseen liittyvät säästöt.

Valiokunta korostaa, että ulkoasiainhallinnon tulee aktiivisesti kehittää joustavia toimintatapoja. Valiokunta katsoo, että pohjoismaisen yhteistyön mahdollisuuksia tulisi kartoittaa ja kehittää edelleen. Myös sivuakkredointijärjestelmän kehittämistä ja alueellisten keskustusten perustamista tulisi arvioida ottaen kuitenkin huomioon jokaisen tapauksen osalta mahdolliset poliittiset ja taloudelliset näkökohdat.

Ottaen huomioon kansainvälisen toimintaympäristön muutokset ja ulkoasiainhallinnon laajentuneen tehtäväkentän ulkoasiainvaliokunta katsoo, että Suomen tämänhetkisen edustustoverkon laajuus on erittäin perusteltu toiminnan ja tehtävien kannalta. Suomen edustustoverkko, joka on neljän pienimmän joukossa EU-maiden vertailussa, ei ole ylimitoitettu toiminnan tarpeisiin nähden. Valiokunta katsoo pikemmin, että lähiaikoina voi ilmetä tarvetta laajentaa edustustoverkkoa muun muassa EU:n ja kehitysyhteistyön laajentumisen takia.

Valtiovarainvaliokunnan lausunnon VaVL 27/2001 vp mukaan ulkoasiainhallinnon tulee pyrkiä toimintansa vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden lisäämiseen. Ulkoasiainvaliokunta arvioi ulkoasiainhallinnon tehtäviä ja Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteita ja toteaa, että niiden saavuttaminen edellyttää vähintään nykyisenlaajuista edustustoverkkoa ulkomailla. Ulkoasiainvaliokunta edellyttää tästä syystä, myös valtiovarainvaliokunnan lausunnon kantaan viitaten, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin ulkoasiainhallinnon toimintamallien kohdistuvien lisätarpeiden huo-

mioon ottamiseksi tulevien vuosien talousarvioissa.

Lausunto

Lausuntonaan ulkoasiainvaliokunta kunnioittavasti esittää

että valtioneuvosto ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 14 päivänä joulukuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Liisa Jaakonsaari /sd	Juha Korkeaoja /kesk
vpj.	Eva Biaudet /r	Kalevi Olin /sd
jäs.	Ulla Anttila /vihr	Sirpa Pietikäinen /kok
	Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk	Mirja Ryyänen /kesk
	Antti Kalliomäki /sd	Hannu Takkula /kesk (osittain)
	Bjarne Kallis /kd	vjäs. Kari Myllyniemi /kesk (osittain)
	Ilkka Kanerva /kok (osittain)	Esko-Juhani Tennilä /vas.
	Kimmo Kiljunen /sd	

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Raili Lahnalampi,
valiokuntaneuvos Antti Pelttari.